

Reformatorenes opgaver var mangeartede. Dette er titelbladet til et skrift, hvori Eberhard Weidensee (navnet står i 7. linje) kritiserer "sværmeren" Melchior Hoffmann (se i 8. linje). "Sværmeri" betød afvigelser fra Luthers lære, og Hoffmann havde bl.a. sin helt egen forståelse af nadveren. Skriftet her har sikkert været et oplæg til den proces, der endte med, at han blev forvist fra hertugdømmerne.

De tre W'er - Haderslevs første lutherske præster

Snart efter at junker Christian var ankommet til Haderslev og havde sat de katolske præster ved Vor Frue fra bestillingen, måtte han erkende, at der var behov for hjælp udefra til at få organiseret et protestantisk kirkeliv. Så han sendte bud til Tyskland efter to præster, som både havde en solid teologisk uddannelse og gik ind for Luthers tanker.

Af Anker Thygesen
vilstrupvej4@gmail.com

De to var nu ikke de første, der holdt evangelisk gudstjeneste i Haderslev. Historikeren Arild Huitfeldt fortæller omkring år 1600, at "Hr. Jørgen Winter prædikede evangeliet", allerede inden de kom hertil, og han virkede også som hofprædikant på Haderslevhus. Men organisationen af de hastige forandringer var ikke på plads. Provst Jørgen Boie skrev i 1560'erne, at Christian nok forsøgte at få styr på kirkelivet, men at "alt gik uordentligt til indtil den ærværdige doktor Eberhard Weidensees ankomst".

Weidensee havde en omfattende uddannelse og erfaring. Som ung blev han munk i et augustinerkloster og gik på universitetet i Leipzig, hvor han tog eksamen i romerret. Derefter blev han provst og lektor i klosteret, samtidig med at han studerede videre og i 1515 erhvervede doktorgraden i kirkeret. Ved at læse Luthers skrifter blev han tilhænger af reformationen, men da hans overordnede fik nys om det, blev han i 1523 afsat og idømt livsvarigt klosterfængsel. Det lykkedes ham dog at flygte via Wittenberg til Magdeburg, hvor han blev evangelisk sognepræst. I 1526 opfordrede junker Christian Weidensee til at blive førstepræst ved Vor Frue i Haderslev og provst over sognene i omegnen. Den anden teolog, som Christian fik hertil, hed Johann Wenth. Han var allerede begyndt at studere ved universitetet i Wittenberg, da startskuddet til reformationen lød i 1517. Wenth var med på Luthers ideer om, at kirken trængte til dybtgående ændringer. En anden lærer, som påvirkede ham endnu mere end Luther, var Philip Melanchton. Han var talsmand for de lærde studier og underviste bl.a. de fremtidige præster i både græsk og hebraisk, så de kunne læse de bibelske tekster på

originalsprogene - og ikke blot i den latinske oversættelse, som var autoriseret af den katolske kirke. Wenth bestod eksamen som magister i januar 1526 og tog derefter imod et kald fra Haderslev til at blive lektor - d.v.s. leder af præsteskolen ved Vor Frue Kirke. Weidensee og Wenth kom til at arbejde tæt sammen både med junker Christian og med hinanden. De holdt begge gudstjenester i Vor Frue, men de havde også en arbejdsdeling: Weidensee tog sig især af at organisere den nye fyrstekirke og føre tilsyn med præsterne i landsbyerne, mens Wenth ledede præsteskolen, der både tog sig af omskolingen af de gamle sognepræster til protestantiske forhold og uddannelsen af nye præster.

I 1533 tog Weidensee imod et tilbud om at blive superintendent (ca. = biskop) i Harzens hovedby Goslar. Årene der blev ikke de bedste i hans liv: Bystyret havde nok ansat ham, men bakkede ham ikke op i hans konflikter med nogle katolske institutioner, der stadig fungerede. I perioder fik han ikke sin løn, fordi byens kasse var tom, og i sine sidste år var han plaget af sygdom. Som sognepræst ved Vor Frue blev Weidensee efterfulgt af endnu en tysker, Antonius Keyser. Men opgaverne som leder af fyrstekirken i Haderslev og omegn blev overtaget af Johann Wenth, der også fortsatte som lektor. Da kong Christian III i 1536 havde indført reformationen i Danmark og Norge, udpegede han Wenth, som han kendte fra sin tid i Haderslev, til medlem af den kommission, der skulle udarbejde en ny kirkeordning for begge rigerne. Og da alle de danske bispestole skulle nybesættes, blev Wenth - nu under navnet Johan Vandal - den første evangeliske biskop i Ribe, hvor han døde i 1541 og blev begravet i Domkirken.

Jørgen Winters karriere blev mindre omskiftelig. I 1527 blev han andenpræst ved Vor Frue Kirke. Det indebar, at han skulle holde gudstjenester på dansk, så alle byens indbyggere kunne høre Guds ord på deres eget sprog. Bortset fra en periode hvor han overtog førstepræstens opgaver, efter at Keyser var død, var Winter andenpræst resten af sit liv.

FAKTA

Eberhard Weidensee:
født 1486, død 1547.
Munk - doktor i kirkeret 1515
- evangelisk præst i Magdeburg 1523
- provst i Haderslev 1526 -
superintendent i Goslar 1533-1547.

Johann Wenth:
født ca. 1490-95, død 1541.
Student i Wittenberg fra 1515/16
- magister 1526
- lektor og præst i Haderslev 1526 -
biskop i Ribe 1537-1541.

Jørgen Winter:
født ??, død 1556.
Evangelisk prædikant og hofpræst
i Haderslev 1525
- andenpræst ved Vor Frue 1527-1556